

Mir - svoboda - pravičnost

BOJEVNIK

Glasiló Zveze bojevnikov in Samopomoči Zveze bojnikov

Kdor je za mir, svobodo in pravičnost, se bo gotovo udeležil naših taborov in zborovanj! Zlasti tovariši iz svetovne vojne bodo prihiteli, da se med seboj razgovore, si stisnejo roke in zakličejo vsemu svetu: nobene vojne več, preveč je bilo gorja, bridkosti in trpljenja! Naj se ojači vez, ki je družila nekoč tovariše v strelskih jarkih, kjer nismo poznali političnih strank, stanovskih prepričanj in medsebojnega sovraštva, ampak smo drug drugemu pomagali, da bi si olajšali hude dni in trpljenja polne ure. Tudi sedaj mora ta misel med nami na novo oživetiti. Le tako bo bolje na svetu!

Naprej

Trume bojevnikov vseh slojev in stanov, brez razlike svetovnih naziranj, z ljubeznijo in bratstvom v srcu se bodo zbirale v poletnih mesecih nedeljo za nedeljo povsod po širni naši slovenski domovini, da zopet in zopet poudarijo svojo jekleno voljo za mir, svobodo in pravičnost. Pridružilo se jim bo vse, kar je dobre volje, kar želi, da bi bilo pri nas in drugod lepše in boljše kakor je sedaj.

Ko gledamo v duhu te velike čete vprašujočih, iskajočih in zahtevajočih fantov in mož, deklet in žen, se nam nehote vsili vprašanje: Kaj hočemo mi, bivši borci, kaj hočejo vse te velike množice, kaj naj povemo, kaj naj storimo, kako naj delamo, da bodo ti zbori koristni ne le za nas bojevnike, temveč tudi za ves naš narod?

Ne moremo jim nuditi «panem et circenses» po vzorcu razkošnih rimskih veljakov, ne moremo jim pokloniti združenih Slovencev v skupni državi, ne moremo jim narisati bogastva in drugih minljivih dobrin, hočemo pa vsem pokazati lepote naše zemlje, delo naših ljudi, trpljenje našega naroda, očrtati hočemo naše stremljenje za dosego prijateljstva med narodi, orisati hočemo borbo za dosego miru, svobode in pravičnosti, seznaniti hočemo vse s pravili in določili naše organizacije ter povabiti k nam vse, ki se hočejo z nami boriti za naša načela.

Dolga in težka je pot, da prepričamo vse o iskrenih namenih naše Zveze. Mnogo bo še treba dela, da povemo vsem o naših prizadevanjih za slogo, bratstvo in mir med narodi. Veliko težkoč bomo morali še premostiti, da v srca vseh in vsakogar položimo veliko zamisel medsebojnega prijateljstva, globoke ljubezni in vsestranskega zupanja. Zavedamo se vsega tega, toda ne klonemo, temveč globoko bomo zaorali brazde in jih posejali z velikim zupanjem, neomahljivo vero in končno zmago naših stremljenj in ciljev. Naše delo bo kazalo pot tisočem in tisočem, da bo pogled v bodočnost čist in jasen. Zato se ne strašimo borb za dosego naših načrtanih vzorov, temveč gremo naprej! Naša zmaga je v delu in s pravilnim in pravičnim delom bomo gotovo zmagali! Naj zadoni po širni naši slovenski zemlji v teh poletnih mesecih: Naprej!

Stanko Florjančič:

Naše gospodarske razmere

Najprej naj protestiram proti tendenciozni praksi, da se kar redno in javno proglašajo za hujškača, punktaša, veleizdajalca ali celo za boljševika vsak, ki se drzne glasno povedati svoje mišljenje o neprilikah, ki jih imamo v našem gospodarstvu, medtem ko se proglašajo za dobrega Jugoslavana samo tisti, ki pripovedujejo o naših izbornih razmerah ter s tem vara sebe in javnost. Če je samo hvala najbolj enostavna in poceni, je vendar potrebno, da povemo resnico, ako hočemo izboljšati današnje stanje v našem gospodarstvu. Vsem tistim, ki imajo še danes 20, 30 ali še več tisoč dinarjev mesečnih prejemkov, seveda mnogo bolj ugaja bedastolojalni «Durchhalten» kakor pa zahteva po resni izpremembi naših razmer. Samo sovražniki našega naroda in narodni zajedalci kažejo na bedo z izgovorom, da pri naših sosedih — ki nas prav nič ne brigajo, kako oni gospodarijo — ni nič bolje. Če so naši sosedi res siromašni ali tepci, ni potrebno, da smo tudi mi. Pri nas imamo več ko preveč žita in živine, pa si vendar ne znamo napraviti niti toliko kruha in juhe, da bi je bilo za vse dovolj. Dokler imamo na eni strani preobilico hrane, na drugi pa dobesečen glad, nismo samo tepci, ampak brezvestni zanikrneži. Dober državljan in narodnjak je tisti, ki skrbi, da ima narod svoj kruh, oni pa, ki ga misli hraniti le z besedami, z brezsmiselnim izpodbujanjem k nemogočemu vztrajanju v stradanju in z lačnim navdušenjem za najrazličnejše stvari, je navaden slepar. Lahko je mogoče, da se je v prejšnjih časih kdo večkrat opomogel s tujo pomočjo, kdor pa danes v gospodarstvu propade, je izgubljen, ker ni nikogar, da bi mu pomagal. Potapljam se vsi in če to še bolj tajimo. Nekdo je v gospodarskem blatu morda šele do kolen, drugi do pasu, mnogo jih je pa že prav do vratu. Kdo nam bo pomagal? Nihče, ako se ne rešimo skupno. Gotovo je, da potonemo vsi, če ne najdemo prave rešilne deske. Poiskati izhod iz hudih gospodarskih razmer je naloga ne samo države, ministrov, senatorjev in poslancev, temveč tudi naših gospodarskih organizacij in njihovih voditeljev. Če naši politični in gospodarski vodje niso krivi nastanka naše današnje krize, so pa odgovorni za brezkončno nadaljevanje naše gospodarske stiske. Politična in gospodarska vodilna mesta ne smejo biti v današnjem času le za reprezentanco, čast in včasih tudi za kaj drugega, temveč so mesta odgovornosti in dolžnosti, ki ju je treba najvestneje vršiti. Politični in gospodarski vodje se morajo zavedati, da so stvari odvisne od ljudi in ne narobe, da se ne bo zgodil noben čudež sam od sebe, ampak da bo ali zmaga po zaslugi vodij ali pa pogin po njihovi nesposobnosti. Naj navedem le žalosten primer, da so se od štirih govornikov v naši zadnji državni proračunski debati omejili kar trije poslanci na prazno govoričenje o raznih punktacijah in deklaracijah, dočim je samo eden pobijal naš proračun. Niti eden pa se ni dotaknil naših gospodarskih razmer in ni ničesar povedal o potrebnih ukrepih, kakor da se cedi pri nas samo med in mleko. Enako je tudi na vseh občnih zborih naših gospodarskih organizacij. Nikjer nismo čuli drugega kakor jalovo ponavljanje onega, kar ve in na lastni koži občuti vsak otrok. Predlogi so se gibali v ozkih mejah podrejenega značaja in najožjih stanovskih zadev in zadevic, medtem ko se za široko polje splošnega gospodarskega stanja ni nihče zmenil, kakor da je vse v najlepšem redu. Kdo naj daje smernice v gospo-

darstvu, če ne naše gospodarske organizacije? Ali naj misli na vse samo državno oblastvo? Zakaj pa so potem naše gospodarske organizacije? Mogoče samo za parado?

Če samo površno pogledamo naše dosedanje splošno gospodarstvo, bomo takoj odkrili nešteto napak. Ako pa te spoznamo, smo večinoma tudi že našli pot, kako stvar popraviti.

Naša država, ki je do 80 odstotkov agrarna, je postala po vojni pravi eldorado za vse falirane inozemske industrijske čifute. Kar je drugje propadlo, smo prevzeli mi. Odkar imamo toliko hvaljeno našo, v resnici pa internacionalno čifutsko tekstilno industrijo, se ni te vrste blago pri nas niti za paro pocenilo, saj inozemci konkurirajo tej privranci industriji, kakor da bi je pri nas sploh ne bilo. Vprašamo le, kam gredo ogromni milijoni, ki jih ta industrija zasluži na carinskih diferencah in na mezdnih razlikah med našim sramotno nizko plačanim delavstvom in med onim v ostali Evropi. Ti ogromni milijoni so izgubljeni tako za državno upravo kakor za delavstvo, posebno pa je udarjen naš agrarni izvoz in po njem vse ostalo gospodarstvo. Ali ne bi kazalo, da poiščemo nove izvozne trge za naše kmetijske proizvode na račun «privranci čifutov» in okrnjenja bakšiša njihovih jugoslovanskih figurantov, da se pomaga kmetu, trgovini in državni carini? Če to ni mogoče, naj se pa ta industrija v svojem finančnem efektu resnično nacionalizira tako, da se ves doseženi dobiček pod strogo državno kontrolo investira izključno v prid naše države. Če uživajo inozemci jugoslovansko protekcijo, naj jo uživajo vsaj v Jugoslaviji in naj pri nas zraslih sadov ne izvaja in države za lasten dobiček. Sramotno nizke plače po večini k nam prinešene tuje industrije še dolgo ne odtehtajo škode, ki jo ima naš narod. Ne glede na to, da je odtrgala industrija nešteto kmetov od zdrave rodne grude, je za nas take vrste industrija mnogokrat še prav sramotno poniževalna. Naj navedem samo dva drastična primera: V neki tekstilni industriji je neki čifutski inozemec naše delavce dobesedno pretepaval. Ko je naša delavska zbornica pozvala tvrdko na odgovor, je njen eksponent predrzno izjavil, da zanj jugoslovanski zakoni ne veljajo, ampak da so zanj odločilni češki zakoni. — Nekje na Slovenskem je bila obsojena neka tuja industrija zaradi raznih nedovoljenih manipulacij na 15 milijonov dinarjev globo. Brž se je našlo več jugoslovanskih patriotov, ki so v Beogradu obrusili svoje pete, da bi inozemce rešili pred globo. Radi bi vedeli, kje dobimo pri nas patriota, da reši kakemu našemu človeku samo 10.000 dinarjev, pa čeprav bi bil znesek zanj eksistenčnega pomena.

Prav žalostno poglavje za naše gospodarstvo so naši karteli, najsi bo železni, sladkorni, kvasov ali pivovarski. Posebno poslednji je «vzgleden» za naše razmere, ker pomeni ogromno škodo za naših 300.000 vinogradnikov, katerim je, bogatim pivovarnarjem na ljubo, zaprt eksport naših vin. Kako se godi južnim kmetom pri tobaku, je tudi zelo žalostno.

Z morda dobrim namenom, a s slabim učinkom je bil izdan zakon o zaščiti kmetov, ki je enostranski. Moratorij uživajo le kmetje in nekatere banke, vsi ostali, predvsem trgovina in obrt, so tako kakor zrno med dvema kamnoma. Na eni strani pritiskajo nanje upniki in banke z vso silo, sami pa tega pritiska ne morejo prenesti. To jih potem brez koristi žene v posredovalno postopanje, poravnave in konkurze.

Pri obrestni meri zaslužijo banke razliko od 6 do 14 odstotkov, kar pomeni 130 odstotkov dobička na obrestih. Le zakaj ni tudi tukaj regulativnega zakona, ko je trgovec takoj obsojen po zakonu o oduštvu na zapor, če bi posloval s 100odstotnim dobičkom?

Denarstvo uživa tudi v drugih primerih prav neverjetno protekcijo. Zapravljeni so bili milijoni in milijoni Jadranske banke, Slavenske in Slovenske banke, pa vendar niso nikogar resno klicali na odgovor zaradi zapravljenih milijonov.

Naši slovenski denarni zavodi se kaj radi pritožujejo, da so pri Narodni banki v pogledu reeskomptnega kredita stalno prikrajšani, nadalje tudi, da izvaža Državna hipotekarna banka milijonske pupilarne denarje iz Slovenije. Vse to je res in prav, vendar vsi naši zavodi nimajo pravice do takega pritoževanja, ker so sami delali prav isto. Ne iz človekoljubnega namena, da bi na jugu znižali obrestno mero, temveč ker so se polakomnili visokih obrestnih mer in samo zato so vlačili milijone na jug, odkoder bodo težko prišle v Slovenijo pričakovane visoke obresti in bo najbrže precej tesna celo za posojeni kapital.

Celovški list «Freie Stimmen», ki o nas Slovencih rad kaj prijaznega pove, je pred nekaj tedni prinesel ugotovitev, da je neki slovenski denarni zavod posodil, ne Slovincu, ne Jugoslovanu ali kakemu drugojezičnemu našemu državljanu, ampak

nekemu inozemskemu čifutu za tovarno lepenke malenkost kakih 30 milijonov dinarjev, čeprav je vsa tovarna vredna menda komaj dva do tri milijone dinarjev. List se pri tem seveda bridko norčuje iz našega slovenskega rodoljubarstva in priporoča vsem slovenskim in nemško čutečim ljudem to solidno slovensko denarstvo za varno nalaganje svojih prihrankov itd.

Podobnih primerov brezvestnega zapravljanja našega narodnega premoženja bi se dalo naštetih celo vrsto!

Nadaljnja napaka je prizanesljivo postopanje z vsemi tistimi, ki so znosili iz države za težke milijone deviz. Znano je, da so to večinoma sami splošno znani rodoljubi in jugoslovanski patriotje. Ali ne bi kazalo jih nekoliko potipati za njihov patriotizem ter jih za nagrado za njihovo nacionalno početje poslati na državne stroške na dopust na nekake jugoslovanske Liparske otoke, dokler se jim njihova navdušena in mehka jugoslovanska srca še bolj ne omehčajo in ne spravijo denarja nazaj. Kdo, kdaj, kam in koliko, vse to bi lahko prav natančno povedale knjige naših bank, pa tudi uradniki bi znali kaj vedeti. Mislim, da bi taka akcija ne škodila ne dinarju, ne naši plačilni bilanci.

Včasih se je reklo, da je dežela vseh rekordov Amerika in vendar smo jo Jugoslovani zopet enkrat posekali, in sicer na najbolj imenitnem poprišču. Privatne banke in hranilnice so pri nas zaprte že kar dve leti, česar svet še ni videl in ne slišal, pa vendar naš mili jugoslovanski narod ne reče resno prav za prav ničesar in tudi gospodarstvo še ni popolnoma poginilo. Res trdega življenja smo in trenirani stradači, ker stradalnih kur te vrste še nihče ni napravil. Ni verjetno, da bi nas kdo v tem oziru kdaj ne posekal. Ta rekord bomo najbrže večno držali in se bomo lahko tedaj prav do konca veselili naših velikih finančnih lavorik.

Nekaj čudovitega je, kako se rešuje naša denarna kriza. Menda vsa Jugoslavija ne premore finančnika, ki bi imel osnovne pojme glavnih finančnih teorij v svojih možganih. Vsak kmet ve, da z bankovci brez zlata ni denarja in da so boni, ki nimajo zlate podlage, brez vrednosti, četudi imajo vse strani popisane s pripombami o zlati veljavi.

Da bi naši denarni zavodi posnemali tudi v denarnem gospodarstvu Ameriko, ki izvrši 95 odstotkov vseh poslovnih plačil z raznim nakazili in čeki, torej brez bankovcev ali državnih bonov, jim še v glavo ne pade, tega naši ne bodo napravili, ker bi to bil vendar prav nasproten rekord, kakršnega imamo, to bi bilo vendar nekaj pametnega in koristnega, mi pa se lovimo vendar za čast stradalnega rekorda tudi v denarstvu. Taka stvar bi zahtevala seveda tudi neko enotnejšo organizacijo privatnega denarstva, za kar menda mi Slovenci in Jugoslovani nismo rojeni. Mi rajši vlečemo trmasto naprej vsak na svojo stran in čeprav ležimo pri tem v gospodarskem blatu in močvirju.

Splošno je znano, da se dobe knjizice naših denarnih zavodov precej pod nominalno ceno. Nekateri jih iz strahu ali pa iz resnične potrebe prodajajo s prav občutnimi izgubami, drugi pa jih kupujejo in to so špekulantje z denarjem. Denarja ni le za soliden in pošten posel, za špekulacijo in odušške dobičke, ki naj jih plača zopet naš mali človek, je denarja dovolj. Tako propadajo vse gospodarske panoge. Pravijo, da bo še huje z denarjem, da bodo hiše, posestva in druge potrebščine cenejše. Govore, da se bo za polovico ali tretjino sedanje vrednosti vse dobilo, kar bomo le hoteli. Tedaj bo menda denarja zopet dosti, vendar bodo to Judežovi groši, realno vrednost pa bo spravila debela gospa zaplotna špekulacija.

Naš narod in vse naše narodno gospodarstvo je v krempljih onih špekulantov, ki jim je tudi najhujša nesreča največja konjunktura, ki iz krvi drugih kuje sebi kapital. Da narod še bolj ne obuboža, da gospodarstvo še bolj ne propade, bo treba energičnih ukrepov. Naše gospodarske organizacije in njih voditelji morajo na plan, da rešijo, kar je še mogoče rešiti, sebi v čast, narodu in državi v korist!

Reklamacije in naročila na list pošiljajte na naslov: Ivan Rozina, Ljubljana, Tyrševa (Dunajska) cesta 14 («Orient»).
«Bojovník» izhaja mesečno. Naročnina znaša 10 Din letno.
Čekovni račun št. 14.160.

Poravnajte naročnino!

Kje bomo zborovali?

A. 4. in 5. junija (binkošti).

Kum. Tabor priredi skupina Zveze bojevnikov v Trbovljah. V nedeljo 4. junija ob 5. popoldne bo na Kumu sestanek trpinov iz svetovne vojne in pozdravni večer. Na večer zažiganje kresa in umetni ogenj. V ponedeljek 5. junija ob 10. cerkveni govor in sv. maša za umrle vojne tovariše, kar opravi predsednik trboveljske skupine tovariš Miroslav Ratej. Po maši zborovanje na prostem, kjer govore tovariši skupine Trbovlje in drugih bratskih skupin ter zastopnika osrednjega odbora Zveze bojevnikov tov. Jože Pirc in Ivan Rozina. Po zborovanju je velika tovariška zabava. Pri sv. maši in zabavi sodeluje godba na pihala. Dovoljena je polovična vožnja do Trbovelj. Potrdila o udeležbi in informacije bo izdajala pisarna na Kumu. Pri vseh vlakih bodo vodniki in nosači na razpolago. Preskrbljena so tudi prenočišča na Dobovcu v gostilnah Stergaršek in Grebenc. Skupine prosimo, da nam po možnosti prijavijo prihod in število udeležencev.

Najkrajša pot na Kum je z železniške postaje Trbovlje, kjer greš pod železniškim podvozom in čez savski most. Na drugi strani Save nasproti rudniške separacije že zaviješ v hrib, imenovan Babje koleno. Kmalu si pri gorski vasi Dobovcu. Tam se ti odpre prekrasen razgled na soteske Zasavja in črne doline trboveljskih revirjev. Tiha vasica na tej visoki gorski planoti te naravnost zadivi s svojo ljubkostjo in romantiko. Od prijaznega Dobovca do vrh Kuma so bogata lovišča razne divjadi. Tov. G. mi je nekoč razložil vse tajne lovišč; trdil je, da so srne tako krotke, da jedo kar iz roke, zajci pa tako domači, da ne gredo prej od tebe, dokler jim ne vržeš koščka slanine. Obljubil sem, da se bom sam prepričal o resničnosti tega pripovedovanja. Na vrhu Kuma ostrmiš. Pred seboj zagledaš dve cerkvi in kar tri zvonike, ki te pozdravljajo s svojo ljubkostjo in preteklostjo. Znano je, da je cerkva sv. Jošta stala že v 14. stoletju ter bila važna postojanka za tuških vpadov, ker je kres na tem hribu naznanjal daleč naokoli po Dolenjskem, v Savinjsko dolino tja do snežnih Karavank pretečo nevarnost turških vpadov. O cerkvi Sv. Neži pa pripovedujejo ljudje, da je ta cerkva stala nekda v Kostanjevici. Zaradi narasle Krke bi se skoro podrla in bi jo kmalu zagrnil zeleni valovi Krke. Zato je sv. Neža zbežala od tam, klical jo je sveti Jošt kom, kume, kum. Takoj se mu je odzvala in se preselila k njemu. Zato še danes hodijo iz Kostanjevice k sveti maši na Kum in ji prinašajo darove. Tudi mali zvonec pri sv. Joštu je pomemben, saj se izpolni baje vsaka želja, kakor hitro potegneš za zvonec. Zato ga imajo posebno v čisljih naša rdečelična dekleta iz Dobovca in Svibna, pa tudi moški in ženske od drugod pridno vlečejo zanj. Očaran si od pestrosti slikovite okolice. Tisoč raznih misli ti roji po glavi, ko gledaš s tega bojevitiga posavskega očanca, ki je v davnih časih klical na boj in oznanjal grozote lepi slovenski zemlji, danes pa oznanja le mir in pokoj v vsej svoji krasoti. Vabimo vas vse, da prihitite 4. in 5. junija na Kum. Zlasti tovariši iz svetovne vojne, pripeljite s seboj svoje družine, prijatelje in znance, da manifestiramo za mir, bratstvo, svobodo in pravičnost!

B. 5. junija (binkoštni ponedeljek).

Žalostna gora pri Preserju. Ob 10. cerkveno opravilo, ki ga bo imel duhovni svetnik č. g. Andrej Ažman. Takoj po cerkvenem opravilu tabor pred cerkvijo. Tabor vodi skupina Zveze bojevnikov Preserje. Otvori ga predsednik tov. Gašper Rebolj, nato pa bodo govorili odborniki osrednjega odbora: posle vodeči II. podpredsednik, Ivan Marinko, Anton Kozina, Rado Šturm in Stanko Florjančič. Po taboru prijateljski sestanek po odredbi skupine Zveze bojevnikov Preserje. Vse tovariše iz Ljubljane in okolice vabimo in pozivamo, da se tabora polnoštevilno udeležite. Prav tako naj pridejo na prijazno goro vsi, ki se zanimajo za naš pokret in ki bi radi preživeli nekaj uric v prosti naravi. Polovična vožnja za ta tabor dovoljena.

C. 5. junija (binkoštni ponedeljek).

Suša pri Železnikih. Ob 10. sv. maša z govorom bivšega vojnega kurata č. g. Hittija iz Dražgoš. Pri maši bodo peli tovariši iz Škofje Loke. Po maši tabor na prostem pred

cerkvijo, ki ga otvori in vodi predsednik skupine Zveze bojevnikov Železniki tov. Peter Gartner. Na taboru govore tov. Franc Srebrnjak in odposlanci osrednjega odbora Zveze bojevnikov tov. Rudolf Wagner, Franc Bonač in Janko Vertin. Popoldne ob dveh bo imel tov. Janko Vertin v sokolskem domu v Železnikih skioptično predavanje o civilnem in vojnem letalstvu. Tovariši, udeležite se v čim večjem številu tabora in privedite s seboj svoje znanke in prijatelje, da preživimo v prosti naravi nekaj veselih ur in da slišimo o naših težnjah in nalogah.

Č. 18. junija.

Na gori Sv. Urh pri Zagorju. Ob 10. sv. maša in govor tov. Miroslava Rateja. Nato zborovanje na prostem, ki ga vodi predsednik skupine Zagorje tov. Stanko Pečnik, govore pa tov. Miroslav Ratej, Žane Miklavčič, od osrednjega odbora pa tov. Rado Šturm, Viktor Zorič in Vinko Rauber. Pozivamo in vabimo vse tovariše in prijatelje, da se tabora v čim večjem številu udeležite.

D. 2. julija.

Crngrob pri Škofji Loki. Ob pol 8. odhod bojevnikov in gostov iz Škofje Loke na Spodnjem trgu z godbo v Crngrob. Ob 9. sv. maša s cerkvenim govorom škofjeloškega dekana preč. g. Matija Mraka. Pri maši igra škofjeloška godba. Po cerkvenem opravilu tabor bojevnikov. Taboru predseduje predsednik skupine Škofja Loka tov. Franc Rupar, govore pa tov. osrednjega odbora Franc Bonač, Ivan Marinko, Rudolf Wagner in Ivan Rozina. Po govorih zapoje združeni moški pevski zbori pesmi «Pelin roža», «Oj Doberdob» in «Oj ta vojaški boben», godba pa zaigra nekaj godbenih točk. Po taboru bo prijateljski sestanek, pri katerem bo sodelovala godba in bo tudi za okrepčilo poskrbljeno. Poudarjamo, da je Crngrob stara božja pot, kraj je silno lep in slikovit, torej ne bo nikomur žal, kdor bo prišel, da se naučijo tudi krasote narave. Vabimo vse tovariše z Gorenjske, da prihite in slišijo o našem delu in načrtih.

E. 9. julija.

Žalostna gora pri Mokronogu. Ob 8. dopoldne ustanovni občni zbor skupine Mokronog v gostilni Aleksandra Majcna. Po občnem zboru spreved na goro, kjer bo ob 10. cerkveni govor in sv. maša za umrle tovariše v svetovni vojni. Govor in sv. mašo bo imel bivši vojni kurat č. g. dr. I. Ahčin. Po cerkvenem opravilu bo zborovanje, na katerem bodo govorili tov. Aleksander Majcen, Ivan Marinko, Jože Pirc, Ivan Rozina in tovariši drugih skupin. Nato bo prijateljski sestanek v trgu in bodo udeleženci porazdeljeni po raznih nalašč za tabor prirejenih prostorih. Za tabor se vrše velike priprave in bo udeležba gotovo izredno velika. Vrše se razgovori za posebni vlak, ki bo vozil iz Ljubljane v Mokronog. Prijave sprejema tov. Ivan Rozina v Ljubljani, Tyrševa cesta 14 (Orient). Natančnejša navodila bomo še objavili v dnevnikih in v prihodnji številki. Vsi, ki bi radi preživeli nekaj veselih ur v prelepem Mokronogu, sredi vinorodnih gričev, pridite 9. julija na tabor na Žalostno goro!

I. M.:

Fašizem

Kdo bi si bil misli, da bo kamen, ki se je sprožil 26. julija 1914., tako neusmiljeno pomandral Evropo in jo do temeljev preobličil. Kdo izmed nas bi si bil domišljjal tedaj na fronti, da bo rodila svetovna vojna tako nedogledne posledice. Pač smo slutili, da se bodo meje držav vsekakor premaknile, a mnoge se celo podrle; toda da se bo tudi človeška morala prav do temeljev zrušila, o tem pač nismo tedaj sanjali. Pač, slutili smo, da se bomo baš bojevniki močno podivjani vrnili s front in da bomo kar od kraja pobijali in klali. Kajti rednega in poštenega živ-

ljenja smo se bili docela odvadili in ga v resnici nismo bili več pričakovali.

Toda čudo božje, kako se vse na svetu okrene. Namesto da bi se vrnili mi z razdivjanih front divji, z okrvavljenim bodalom v rokah, grozni in preteči, smo prišli kakor čreda ovac, krotki, naveličani trpljenja, željni miru. In toliko je po vojni prekucuhov, ekstremov in krvavih elementov — pa bi bilo popolnoma naravno in razumljivo, ako bi bili vsi ti sami bivši frontarji, ki so siti gorja, pa hočejo prekucniti današnji, recimo krivični, družabni red. Popolnoma razumljivo bi bilo, ako bi mi uganjali te razne ekstremne komedije. Toda ne! Bojevniku je komedije in morije dovolj, on hoče pomagati in koristiti izmučenemu človeštvu z resnim in pozitivnim delom, slonečim na legalnih temeljih. On ve, da vsaka sila rodi protisilo, vsako nasilje nesrečo in vojno. Bojevniki skuša s pozitivnim delom in propagando odpraviti socialne krivice, ki jih trpi delovno ljudstvo.

Poglejmo pa, kdo so ti današnji junaki raznih ekstremov, ki hočejo odrešiti trpeči svet in mu ustvariti raj na zemlji. To so trume fantinov, ki so med svetovno vojno pohajkovali in žalostno životarili v zaledju ter iz dalje prisluškovali peklu front. So tako rekoč izrodek vojne, v nji so rasli, videli njeno bedo in njeno nemoralo. Rasli so brez vajeti, brez pravega varstva — in ko so po vojni dorasli, so planili na cesto in podivjali v nebrzdanih horдах. In teh je nabral sedaj lahko vsak, kolikor je hotel; medtem ko so bili pravi italijanski kombateni organizirani skupno z vojnimi invalidi v močni bojevniški organizaciji, ki pa je bila pozneje od fašistov razgnana. Ruskega carja so bili odstavili pravi bojevniki, ki so tudi izvedli nekrvavo revolucijo pod Kerenskim, katerega vlada bi Rusijo dovedla do drugačnega rezultata, kakor jih vidimo danes; toda Lenin se je poslužil drugačnih metod in ljudi drugačnega tipa, da so zamogli izpremeniti krotko matuško Rusijo v grozotno klavnico. Mi smo spoznali ruskega bojevnika do bistva in vemo, da ni bil zmogel krvavih orgij ne na fronti ne doma, toda Leninov in Stalinov nauk in pa injekcija sovjetskih židovskih apostofov so odgojile današnje komsomolce, ki so zmožni pomoriti lastne matere in očete.

Medtem ko sta Mussolini in Lenin udarila in zapalila nenadoma, je zbiral Hitler delj časa svoje krive križarje. Mi vemo, da je bilo v Nemčiji mnogo milijonov pametnih socialistov in 250 tisoč treznih frontnih čeladarjev, ki jim ni bilo do komedij, temveč samo do resnega dela. In vemo, da si je poražena Nemčija v 14 povojnih letih mnogo opomogla gospodarsko spričo svoje žilave marljivosti in neverjetne vztrajnosti, zaradi katere si je pridobila občudovanje in ugled v svetu. Toda Hitler je umel s svojo spretno komedijo vse to podreti v enem samem letu, kar tako naprej. Bogme, res ne želimo nikomur hudega, ali prej si bo stokrat razparal Hitler čeljust v svojih grožnjah, preden bo padel svet pred njim na kolena. In prej bomo mi zasedli na š o Koroško, kakor jo bo skušal oskruniti okovani Hitlerjev škorenj!

Pa se dobé še celo pri nas ljudje, ki jim Hitlerjeve vratolomnosti imponirajo. Saj čitamo, da se tu celo snuje nekaka podobna organizacija ka-li. In da za to reč nabirajo mladino. Kaj pa, mladina naj bo za komedije, kakor da nima resnejšega smotra. Bi hoteli nekateri mar zopet poskusiti z raznimi eksperimenti žalostnega spomina? Da se razumemo, povemo kratko in odločno: za fašizem se bojevniki prav nič ne ogrevamo, ker njegove metode so zlo in nesreča za narod in državo! Mi stojimo in bomo stali vedno zvesto na strani zatiranih in teptanih, najsi bodo to naši delavci, kmetje ali invalidi. Pravico njim, pa mir naši bedni raji na zemlji!

Ivan Rozina:

Pot v robstvo

Drugi dan, 25. maja, so na res vkrcali na prispelo velikanško ladjo. Bilo nas je nad dva tisoč. Porazdelili so nas po kabinah, ki so imela ležišča prirejena skoro tako, kakor naše «prične» v zaklonih tik za fronto. Skratka, bili smo natlačeni kakor sardine v škatlah. Vsak mož je imel nad vzglavjem tudi rešilni pas iz plutovine. Vsem pa so postavili za poveljnika in tolmača tovariša Miklavčiča, ki je najbolje obvladal italijanski jezik. Naša petorica je bila zadovoljna, saj smo dobro vedeli, da je komandant naš. Mislili smo, vsaj stradali ne bomo na poti. Ob 8. zjutraj so dvignili sidra in poveljnik ladje je dal znamenje za odhod. Razpoloženje in veselje med nami je bilo nepopisno, toda ne za dolgo. Presenečeni smo ugotovili, da plovimo vzdolž italijanske obale proti Bariju. Ko pa smo dospeli v Brindisi, kjer se nismo prav nič ustavili, smo si že bili na jasnem, da so nas zopet «potegnili» ter ne mislijo kreniti z nami proti domovini. Vse je bilo na mah poparjeno. Le kam nas tirajo, smo si mislili? Kmalu pa smo nehali premišljevat, v katero smer nas peljejo. Kaj je bilo vzrok? Fantje so dobili morsko bolezen in so na vse mile «viže» klicali «Urha». Mornarji so preklinjajoč tekali s smetišnicami in žaganjem sem in tja ter komaj sproti pospravljali. Tisti, ki se jih ta bolezen ni lotila in med katerimi sem bil tudi jaz, so zlezli na krov in občudovali slikovito obalo. Vožnja je bila krasna, morje še precej mirno. Le prehitro je nastopila noč in povlekli smo se v kabine. Drugi dan smo malone že objadrali ves zadnji del Apeninskega polotoka, ki ima obliko škornja in se mimo Kalabrije, Sicilije in Reggija bližali Messini. Od daleč smo opazovali mogočni 5515 m visoki ognjenik Etno. Ob 5. uri popoldne smo pluli po sloviti Messinski morski ožini proti Messini, ki smo jo dosegli točno ob solnčnem zahodu. Prizor, ki se je nudil našim očem, je bil tako mogočen in slikovit, da ga ni moči popisati. V tisočeri barvah se je izpreminjalo in razgrinjalo pred nami mesto, ki ga je leta 1908. popolnoma uničil silen potres, solnce pa je počasi tonilo v morje. Ponoči smo pluli mimo danes posebno zloglasnih Liparskih otokov. Ko je napočilo jutro, smo bili že daleč na Sredozemskem morju. Vožnja je postala pusta in dolgočasna. Vse naokoli sama neskončna voda, suhe zemlje ni bilo videti nikjer. Ta dan smo doživeli izreden in ganljiv dogodek. Ponoči sta izdihnila in se preselila v večnost dva naša sotrpina. Njuni trupli so zašli v vreče in obežili menda s svincem. Mornarji so jih dvignili čez krov in jih spustili ob grobni tišini v mokri grob. Nobeno oko se ni orosilo, kajti tovariši so ojekleneli v neprestani borbi s smrtjo. Le mrko smo zrl v morske valove, ki so zakrili uboge žrtve ujetništva, oziroma svetovne vojne. Mlada, še ne trideset let stara fanta sta umrla zaradi «splošne telesne oslabeledosti», kakor se je tudi običajno glasilo uradno avstrijsko obvestilo. Ubogi svojci! Bog ve, koliko so jih pričakovali in jih morda še pričakujejo. Siromaka pa sta že davno postala plen morskih zveri. Le žal, da so se mi pri večnih preseljevanjih po taboriščih izgubili naslovi. Rad bi namreč obvestil njih sorodnike, posebno ker je danes, ko pišem te vrstice, poteklo točno štirinajst let, odkar se je izvršil pogreb na visokem morju. Ko smo mrki prespali ta dogodek, nam je prihodnje jutro že pokazalo suho zemljo. Ugibali smo, kje naj bi bili, in prišli do zaključka, da se bližamo Sardiniji. Obkrožili smo njen zadnji del in pluli ob pusti, deloma močvirnati in skalnati obali proti gornjemu delu. Dne 29. maja smo objadrali vso Sardinijo. Toda nismo se ustavili. Pluli smo naprej. Morda nas pa nameravajo izkrcati na Korsiki, smo ugibali? Toda ne. Ob solnčnem zahodu smo pristali v bližini zelo pustega in skalnatega otoka Asinara, ki je ločen od Sardinije po zelo širokem morskem prelivu. Ker so po petdnevni neprestani vožnji prvič vrgli sidra, smo bili prepričani, da nas bodo izkrcali tu. Noč smo prespali še na parniku, rano v jutro pa so nas pričeli vkrcavati v rešilne čolne in prepeljati na otok. Otok Asinara je res prava puščava, najbrže tvorba kakega podmorskega vulkana. Je zelo majhen in zaznamovan le na «specialkah». Razen pelina, ki je na njem glavna rastlina, in nekoliko brezpomembnega grmičevja, ni tam nobenega rastlinstva. Kako tudi? Saj je sama skala, in če te ne bi bilo, bi ga morje že davno pogoltnilo. Na njem ni prav nobenega izvirka sladke vode, ki jo dovažajo iz bližnje Sardinije. Nič kaj prijazno nismo pozdravili naš novi dom, vendar pa smo bili veseli, da smo po tako dolgi vožnji lahko stopili na suho zemljo. Otok je bil razdeljen v glavnem na tri taborišča. Prvo je bilo Campo Faro, kjer so manjše ladje tudi pri-

Prispevajte za tiskovni sklad

stajale, drugo je bilo Campo Perdu. Obe taborišči sta bili pod nilim nebom, oziroma pod šotori. Tretje pa je bilo zidano in obljudeno po italijanskih zločincih, ki so se morali do smrti pokoriti tu za svoje grehe. Na vzhodu otoka je bila edina civilna naselbina Calo del Olive, obstoječa iz nekaj ribiških kolib in morskega svetilnika.

Ivan Šalomon:

Vojni doživljaj

Bilo je sredi avgusta 1917. na gorovju Monte Peralba. V tej strahoviti vročini smo dobivali na razbeljenem skalovju vodo, ki je bila natančno odmerjena za osebo. Daleč iz doline so nam jo vozili po vzpenjačah, tako da je postala popoln krop, ko je dospela do nas. Kaj smo hoteli s tako vodo? Takoj smo jo uporabili za kuhanje kave, da smo si s tem nekoliko potolažili glad, kajti hrano smo dobivali šele ponoči. Pri pičlo odmerjeni merici nam za gašenje žeje, umivanje in pranje perila ni ostala niti kapljica. Od septembra do nekako sredi junija, v dobi, ko je bil sneg na naših visokih položajih, nas to ni oviralo. Topili smo sneg in led, včasih smo pa kar takega jedli. Toda pri skoraj navpičnih stenah je junija sneg popolnoma zginil na naši strani. Pač pa je bil tako zvan «večni led in sneg» preko naših žičnih ovir na italijanski strani. Na to ležišče smo hodili štirje telegrafisti v času službe od polnoči do šestih zjutraj, ko je ležala okoli še gosta megla, na «službeno» dolžnost. Splezali smo preko primitivno položenih železnih žičnih ovir in nakopali «večnega ledu» velik lonec, ki je držal okoli 30 litrov.

Četudi se je kdaj pripetilo, da je sonce v zgodnjih urah dvignilo meglo, in smo ostali pri kopanju snega zunaj varnega kritja, nam je vendar sovražnikova posadka pustila v miru odnesti to «žlahtno kapljico», ker je videla, da ne nosimo na hrbtu nikake «mine», temveč le velik lonec snega. Navadno ni pribrenčala za nami nikaka «osa» v obliki svinčenke.

Kot Italijani z našim «snežnim» tovorom, smo tudi mi postopali z njihovo jutrnjo oskrbo, ki so jo dobivali na mulah vsako jutro približno v istem času izza smeri Sapade. Sicer je bil prehodni jarek maskiran, toda le proti nižje ležečim strelnim jarkom. Z našega predstražnega položaja, ki je bil nekaj sto metrov višji nad italijanskimi prehodi, smo lahko opazovali vse njih kretnje. Zadovoljili smo se s tem, da so nam Italijani puščali mirno uporabo na njih ozemlju ležeče polje umazanega snega in ledu, dočim smo jim mi prav tako privoščili jutrnjo dobavo gotovo večjih dobrot, s katerimi v letu 1917., žal, nismo mogli več razpolagati.

Usodnega jutra sem imel službo od polnoči do jutra. Radio oddaja je običajno od ene ponoči počivala, kvečjemu smo dobivali avstrijska poročila iz Pulja v italijanščini, da bi s tem premotili Italijane, ki so poročila prav tako «kradli» kot mi njihova. Naprtim si torej okoli treh ali pol štirih lonec, oborožen mesto s puško le s poljsko lopato in gorsko palico s sekirico. Pri gosti megli preplezam ovire, meneč, da bom v kakih 15 minutah nazaj. S hrbtom obrnjen proti spodnji italijanski strani kopljem v potu svojega obraza brozgo, sestojajočo iz ledu in ne vem kakih snovi. Komaj začnem polniti z lopatico lonec, pa zažvižga okoli mojih ušes. Vedno hitreje je bilo streljanje, saj sem bil na snežnem polju krasna tarča! Kam naj se skrijem? Hitro si oprtim lonec na hrbet, pustim lopato in sekirico na licu mesta, in brž po kolenih navzgor kakih 50 korakov do položaja prednjih straž. Pustil sem odprtino, ki sem si jo bil prej napravil v ovirah, nezaprto in skočil sem v prehodni jarek, po njem pa v barako, ki je bila pilepljena pod vrh Monte Peralba.

Lonec vržem v barako, pograbim karabinko ter torbo s patroni in hitim po jarku do posameznih straž. S tovariši smo se domenili, da nas bo vseh šest izpalilo salvo na italijansko karavano, ko se bo prikazala. Dejali smo, ako nam oni ne privoščijo snega, jim tudi mi ne moremo privoščiti zajutreka. Čez nekaj minut se res prikažejo tri mule s spremljevalci. Vseh šest nas izpali naenkrat salvo. Videli smo, kako so mule hipoma ležale na tleh, spremljevalci pa so, kolikor niso obležali mrtvi ali ranjeni, izginili izpred naših oči. Opazovali smo kakih deset minut, mule se ne dvignejo, a tudi k njim nikdo ne pride. Obžalovali smo sicer Italijane, da niso prišli mirnim potom do zajutreka, kajti vest nam je dejala, da smo tako mi kot oni od Boga ustvarjeno bitje. Toda v takih primerih je menda povsod zmagovala le želja po maščevanju v tej ali oni obliki.

Kakih 15 minut po tem dogodku, ko sem sedel že v baraki pri telefonu, pa otvorijo Italijani strašno streljanje na naš ozek

greben. Vseh vrst izstrelki, počenski od najmanjšega do osemindvajsetcentimetrskega možnarja, so sekali na našo približno 1 km dolgo, od treh strani z Italijani obdano postojanko. Do večera so bili iz kamenja zgrajeni jarki popolnoma zbrisani s površja. Avstrijska artiljerija je le slabo odgovarjala, saj je bilo na tem odseku zelo malo topov, gotovo petkrat manj kot italijanskih.

To bobnenje sovražnih, večinoma v kavernah zasiguranih topov, ki so se po izstrelku avtomatično vrnili v varnost, je trajalo do pozne ure zvečer. Proti polnoči nas je že res razburjalo. Pripravljeni smo bili, da nas bodo ponoči od treh strani napadli in zajeli kot mačka miš. Zvečer in ponoči, ko smo ležali ob razmetanem kamenju, oboroženi z ročnimi granatami, smo od časa do časa izstreljevali preko naših razbitih ovir rakete, kajti mislili smo, da se vsak čas prikažejo sovražne prednje straže. Toda okoli ene zjutraj so začeli sovražni žarometi raziskovati pobočje pri nas, zlasti pa pod nami. Iz tega smo skleпали, da so tudi Italijani prav tako kot mi s strahom pričakovali našega napada.

Kaj je bilo vzrok temu razburjenju? Samo dejstvo, da so Italijani zamenjali čete v prednjih jarkih s popolnoma novim, večinoma mlajšim moštvom, katerim prejšnja posadka ni raztolmačila nedogovorjeno premirje zaradi snega in njihovega zajutreka. Prejšnja posadka je ležala že od leta 1915. v vzočju, kakor se tudi pri nas ni skoro vsa leta menjavala. Tako smo mi in Italijani po nepotrebem prestali dan in noč strahu.

Naše mirovno poslanstvo

(Govor odbornika Zveze bojevnikov Rudolfa Wagnerja v radiu na proslavi mirovnega dne 11. novembra 1932.)

Seveda: kakor ima vsak človek pravico do življenja, do dela, napredka in kruha, tako mora veljati ista pravica za vsak narod, pa naj si bo še tako majhen. Mirovne pogodbe so začrtale evropskim narodom meje, ki v marsikaterem oziru niso pravične in trgajo dele celote med tuj narod. Res, težko je v marsičem pravilno urediti obmejne narode tako, da bi bili pripadniki istega naroda skupaj. Toda tudi tukaj bi moralo veljati zlato načelo, da je ozemlje tistega, katerega jezik govori večina prebivalstva. Ne visoke gore niti široke reke niso v naših časih dovolj tehten vzrok, da tvorijo mejo med državami, saj vemo, da to ne more biti zadostno sredstvo za očuvanje ozemlja, ko je pa že Hanibal prekoratil Alpe in so že germanska plemena vdrila čez Ren na rimsko ozemlje. Mesto naravnih mej se v današnji dobi postavlja mogočne utrdbe, pa tudi te ne nudijo nikake varnosti. Saj se meje prestreljavajo s topovi in kraji daleč v notranjosti se lahko bombardirajo iz zrakoplovov in aeroplanov. V naših časih, ko se promet vedno bolj izpopolnjuje, nimajo razdalje nikakega pomena več. Svetovni promet obvlada ves svet. Brzjav, telefon, radio, ki prenašajo pisano in izgovorjeno besedo v nekaj minutah po vsem svetu, da se v hipu lahko izve, kaj se godi v najskritejšem kotičku zemlje; brzi parniki, hitri vlaki in avtomobili, ki svojo hitrost z vsakim letom izpopolnjujejo, letala, ki prelete najvišje vrhove in največja morja, vse to preustvarja splošno svetovno situacijo. Posamezni narodi so stopili iz svojih ozkih mej in stopili v stik z drugimi narodi, vsi skupaj pa črpajo materialne in duševne vrline drug od drugega. Ta nov položaj se že dandanes pojasnjuje kot svetovna trgovina, svetovni trg, svetovno gospodarstvo, svetovna literatura, svetovna vojna, svetovna kriza. Sedaj šele lahko doživljamo svetovno zgodovino. Svet je postal za nas majhen in je po izumih in kulturnih pridobitvah sam združil in stesnil narode in ljudstva. Tako so postali narodi človeštvo kot enota, ki je v vsem med seboj v stalnih zvezah. V velikem času živimo! Ljudstva, ki smo jih poznali le iz knjig in povesti, so si postala tako bližnja, da jih lahko čujemo, deli sveta, ki so živela popolnoma ločeno življenje, postajajo skupnost. Kdo ne bi bil vesel tega napredka in te lepe skupnosti. Kadar pridejo delavci, ki vrtajo predore od dveh nasprotnih strani, v sredi skupaj, si podajo roke in se vesele združitve po napornem

delu. Mogoče so mesece čakali na ta dogodek in si ga želeli. Kaj pa narodi? Tudi pri njih se je podrla stena, ki jih je utesnjevala v ozke meje. Toda mesto da bi se veselili in radovali, občutijo bližino drugega naroda kot nekaj strašnega. In to še bolj kakor kdaj prej. Saj je vendar svetovna vojna približala narode, tedaj ni bilo nikjer meja, visoke gore in široka morja niso bila nikaka ovira za pohod. Tedaj smo šele izprevideli, da ne zaležejo najbolj utrjene meje prav nič! Ker pa narodi uvidijo sedaj, da so med seboj brez moči in brez obrambe, se jim zdi ta bližina sosedov strašna. Zato pa hočejo države z umetnimi sredstvi ustvariti umetne meje: zaščitne carine, omejitve uvoza, prepoved potovanj v druge države, prepoved tujih kulturnih vrednot (knjig, časopisov, slik itd.). Vse to pa privede do nezadovoljstva, do sporov, draginje in splošne propasti človeštva. Zato se narodi hočejo otresti vezi in zadihati svobodno življenje. Iščejo rešitve, rešitev pa je tako blizu! Najenostavneje bi bilo, da bi šli narodi vzajemno in pravično skupno, namesto da hodijo drug proti drugemu. Saj vemo, da je vojska in kaka bodoča vojna bo še bolj slaba kupčija tako za premaganca kot za zmagovalca. Zato je pa potrebno, da se ljudstva združijo, da mesto starih materialnih načel stopijo npravne ali etične moči, vzvišeni svetski nazor naj ureja odnošaje med narodi. Novo, pravično mednarodno pravo, v katerem bodo izenačene narodnostne in mednarodne zveze, v katerem bo uzakonjena odgovornost do lastnega in do drugih narodov, v katerem bodo vsi narodi neokrnjeni v svojih pravicah, pravo, po katerem se bodo mogli vsi narodi umstveno in gospodarsko razvijati, tako pravo zahteva naš čas, zahtevajo ljudstva, zahtevajo vsi, ki hrepene po miru. Le tako bomo lahko ohranili našo kulturo in civilizacijo pred poginom in obvarovali ljudstva strahot novega klanja ter jih dovajali k napredku in sreči. Ko se vsako leto na današnji dan spominjamo veselega dogodka, da je prenehala ona huda štiriletna doba, in z žalostjo v srcu v molčečnosti hipno premislimo vse grozote takratnih razdejanj ter smrt naših najboljših, najodličnejših mož in fantov, ko nam stopajo pred oči vsi tisoči in milijoni pohabljenih, revežev brez doma in strehe, katerim je svetovna vihra vzela vse, ko vidimo tavati še danes vdove in sirote vojnih žrtev, nas nehote prevzame misel, da moramo vsi, prav vsi, veliki in mali, stari in mladi, bogati in reveži, z vsemi silami delati za mir in propagirati idejo bratstva ter medsebojnega iskrenega zaupanja med vsemi narodi sveta. Nikdar ne smemo opustiti nobene prilike, da govorimo in pišemo o miru, saj je mir največja dobrota, in kdor dela za mir, dela za blaginjo narodov in človeštva. Ne stojmo mirno in tiho ob strani, ko delajo z vsemi sredstvi in napor, da bi oropali svet dobrote miru, temveč povsod in ob vsaki priliki zahtevajmo mir. S tem se bomo strnili v mogočno falango vseh ljudi po vsem svetu, ki so dobre volje in z nami istih misli. Pa bomo dosegli, da se bo po širni zemlji razlegal en sam klic, velik in mogočen, kate-rega bodo morali poslušati in upoštevati prav vsi, ta klic bo izzvenel široko in globoko, kajti ta klic je naša dolžnost do vseh vojnih žrtev, ta veliki mogočni klic naj bo: mir.

Korotanec:

„Bog Vas sprejmi, kraljeva Venus!“

Spomenik Bernarda Španhajmovca v Celovcu.

Štajerski vitez Ulrik z Lihtenštajna, bojevit junak in pesnik, se je odpravil pomladi leta 1227. iz Benetk na Koroško v obleki paganske boginje Venere. Pri Vratih, ob prehodu iz Kanalske v Ziljsko dolino, ga je čakal deželni vojvoda koroški Bernard in je Ulrika pozdravil s slovenskim pozdravom: «Buge waz primi, gralva Venus!» Tako piše Ulrik sam.

Te besede bi bili morali zapisati na spomenik, ki so ga odkrili vojvodi Bernardu na Starem trgu v Celovcu 15. avgusta 1932.

Rod Španhajmovcev je res izviral iz Nemčije, iz Porenja. Bil je to nemški rod. A ko je Bernard kneževal na Koroškem (1202—1256) pred 700 leti, tedaj je bila Koroška še po pretežni večini slovenska dežela. Tedaj so ustoličevali deželne kneze pri Krnskem gradu na Gosposvet-skem polju še v slovenskem jeziku in v slovenskem jeziku je prisegel novi vojvoda. Opat Ivan iz Vetrinja (od leta 1242. do leta 1287. je bil v Vetrinju pri Celovcu cistercijski samostan) opisuje umeščenje kneza iz leta 1286. in pravi: «Ako se je kdo v navzočnosti cesarjevi pritožil črez vojvodo, je bil ta dolžan, da se je zagovarjal v slovenskem in nobenem drugim jeziku.» Zgodovinar Enej Silvij Piccolomini, poznejši papež Pij II., pripoveduje, da je koroški vojvoda, kadar je vpričo cesarja vršil svoj vojvodski posel, razsojeval le v slovenskem jeziku.

Koroški vojvoda je veljal pred javnostjo za slovenskega kneza in Koroška je veljala za slovensko deželo. Za vlade Španhajmovcev je bil na Koroškem slovenski jezik v, navadi ne le pri preprostem ljudstvu, ki nemščine sploh ni razumelo, marveč tudi pri plemstvu.

Okrog leta 1000 je Stara ali Velika Karantanija združevala večino Slovencev. Bila je to nekaka «Velika Slovenija». Obsegala je sedanjo Koroško, Štajersko in Kranjsko. Segala je od Visokih Tur in Semeringa do Krke na Dolenjskem in do istrskega Krasa, od Rabe pa do Toblaškega polja na Tirolskem. Vsa ta zemlja je bila tedaj slovenska. Središče te «Velike Slovenije» ali Karantanije (Gorotanije) je bila sedanja Koroška.

Dve sto let pozneje je bil obseg Gorotanije (to je bil pač prvotni izraz za Karantanijo) mnogo ožji. Obsegala je poleg sedanje Koroške še Savinjsko marko, ozemlje ob Savinji in Savi ter Pustriško grofijo na Tirolskem tja do izvira Drave. To je bilo ozemlje, nad katerim je vladal Bernard Španhajmov-c, in to ozemlje je bilo pretežno slovensko. Ni dvoma, da je tudi Bernard, četudi po rodu Nemeč, umel in govoril slovenski. Poročen je bil s češko princezino Juto, hčerko kralja Otokarja I. Premisla.

Španhajmovci so imeli posestva tudi na Štajerskem in Kranjskem, in sicer v Trziču, Kranju, Ljubljani in Kostanjevici. Bernard je povzdignil Celovec v mesto in ga obdal z obzidjem. Stanoval je v št. Vidu ob Glini, čigar okolica je bila tedaj tudi še popolnoma slovenska. Zelo je skrbel tudi za Velikovec. Sedidal je nad mestom grad, kjer se je s svojo soprogo pogosto mudil. Mnogo je storil za Koroško pa tudi za Kranjsko, tako da pravi zgodovinar Gruden: «Nič manjšega pomena kakor za Koroško je bila vlada Španhajmov in posebno vojvoda Bernarda za Kranjsko.»

Spomenik so postavili v spomin onim, ki so leta 1919./1920. padli v bojih za Koroško. Sicer so že tako zvanii «Gebirgs-schützensdenkmal» (spomenik gorskih strelcev) ob Kolodvorski cesti postavili v spomin žrtvam svetovne vojne in koroških bojev. Zanimivo je, da «gorski stelec» strumno gleda proti jugu na Karavanke, knez Bernard pa proti Štajerski, proti vzhodu.

Ne smemo pa spregledati, kaj so govorili govorniki ob odkritju Bernardovega spomenika.

Slavnostni govor je imel prof. Braumüller, ki je opisoval kneza Bernarda kot nemškega kneza in ni niti z eno besedico omenil, da je Bernard vladal v slovenski Koroški, torej Slovincem, in da je bil torej slovenski knez. Svoj govor je končal z besedami: «Nemški Celovec je postavil svojemu nemškemu vojvodi Bernardu njega vredni spomenik, ki ga je gledal nemški čut za umetnost, ki ga je zgradila nemška obrtna marljivost in ki ga bo imel nemški meščanski čut tako dolgo v časteh, dokler trajata granit in kovina.»

Deželni glavar Kernmaier pa je pravil, da so obredi, ki so se vršili ob ustoličenju, germanskega izvora. Rekel je: «Mi bomo naše zgodovinsko poslanstvo, da smo čuvarji nemške južne marke, izpolnili z vso vestnostjo in zvestobo. Mirno stoji Bernard pred nami, toda pest na držaju meča; ljubeč in braneč mir, toda, če mora biti, pripravljen na boj — simbol nemštva in koroštva. Bernard Španhajm, ki je prišel iz nemške domovine k nam, naj nam bo vodnik nazaj v nemško domovino.»

Mi pa bi rekli: Bernard se ni sramoval slovenske besede, kakor se je sramujejo sedanji mogotci na Koroškem. Bernard naj nam bo vodnik nazaj v čase, ko je še slovenski jezik kaj pomenil na Koroškem; ko je še deželni knez prisegel v slovenskem jeziku; ko je bil umeščen v slovenskem jeziku in ko je ljudstvo, spremljajoč ga, prepevalo slovenske pesmi!

Janko Vertin:

Obisk vojnih grobov ob Soči

Avtopodjetje Pepi Goričan v Trziču je aranziralo izlet z avtobusom na Sočo, katerega se je udeležila večina članov in podpornih članic Zveze bojevnikov, in sicer iz Tržiča, Križa pri Trziču, Škofje Loke, Most pri Ljubljani in Ljubljane-Sv. Peter. Odpeljali smo se iz Ljubljane v soboto dne 20. maja opoldne ter krenili preko Vrhnike—Logatca v Postojno. Na meji so nas Italijani proti našemu pričakovanju sprejeli zelo ljubeznivo in nam niso delali zaradi potnih listov in carine prav nikakih ovir. Peljali smo se potem preko Sežane na Opčine, kjer se nam je odprl veličasten pogled na morje in Trst. Na Opčinah smo postali in si z vrha ogledali tržaško okolico in luko, ki je bila vprav ob solnčnem zatonu izredno lepa. Odtod smo se peljali po zelo lepi cesti nizdol naravnost v Trst, kjer smo prenočevali in večerjali v slovenski gostilni. Počutili smo se kakor doma, kajti bili smo izredno ljubeznivo postreženi. Po večerji se je naša družba razdelila. Nekateri so si ogledali obalo, drugi so šli v gledališče itd. Kar jih je pa poželedo dobre kapljice, so ostali kar v gostilni ter si na vse pretege privoščili kraškega terana. Okrog enajstih zvečer so se ostali vrnili ter smo potem skupno pri rujnem vincu prebili še nekaj lepih uric.

Drugo jutro ob osmih je bilo vse na mestu in že smo brzeli po edinstveno krasni cesti mimo Miramara in Devina proti Trziču (Monfalcone). Prve znake o grozotah svetovne vojne smo opazili pri Sv. Ivanu, kjer štrlijo kvišku brez streh domovi slovenskega življa. Prišli smo v Trzič, ki pa je že ves na novo sezidan. Le sem in tja se vidi še porušeno zidovje hiš onih lastnikov, ki so v vojni umrli ali pa ki bivajo izven Italije.

Naš cilj je bil veliko vojaško pokopališče Redipulje. Že od daleč se je blestela na griču velika votivna kapela, kjer počiva tudi vojvoda d'Aosta. Pred pokopališčem smo priključili naš avto mnogim drugim v avtopark, ki je nalašč za to prirejen. Videli smo nešteto izletnikov iz vseh delov sveta. Naravnost veličasten je pogled na domove mrtvih in nehote se zdrzneš, če pomisliš, da počiva tukaj 45.000 sinov kraljevine Italije. Žalostno pa je, da je od tega števila samo 8680 grobov, ki imajo imena, vsi drugi pa so nepoznani. Pokopališče se razteza po vsem griču in je urejeno nad vse veličastno, saj ima vsak posameznik simbol one čete, pri kateri je služil. Posebno pozornost pa vzbujajo spomeniki, ki kažejo obenem tudi veliko spoštovanje in ljubezen do matere. Za povprečen ogled tega pokopališča je potreben ves dan, saj znaša dolgost vseh poti 22 km. Nismo torej mogli pokopališča natančno ogledati, ampak smo se morali zadovoljiti samo s površnim ogledom. Prišli smo na vrh do votivne kapele, ki je umetnost zase. Notranjost kapele krasijo štiri velike fresco-slike, ki simbolizirajo umirajočega bojevnika, pripravljenost, zmago in odhod v vojno. Lestenci, svečniki, zvonovi in vse, kar spada k cerkvi, je umetniško delo iz samega vojnega orožja. Okoli kapele je stena, kjer vzdavajo razna društva, korporacije in zveze bojevnikov svoje spominske plošče. Tudi nekatere teh plošč so prekrasna umetniška dela. Pod kapelo je krasno izdelana grobnica vojvode d'Aosta. Pri grobnici stražijo noč in dan častniki italijanske armade. Poleg kapele so razvrščeni grobovi štirih italijanskih generalov, ki so padli na Soški fronti. Na tem mestu se človek nehote vpraša, ali je v vojni padel kak avstrijski general? Pri odhodu smo se vpisali še v spominsko knjigo. Moj podpis je imel št. 59.802 v knjigi, ki ima prvo številko 1. januarja letos. Ker nam je bil čas odmerjen, smo se morali ločiti od tega lepega, a hkratu žalostnega kraja ter smo se odpeljali naravnost proti Doberdobi.

(Dalje prih.)

Samopomoč Zveze bojevnikov

reg. pom. blagajna
v Ljubljani

Članom in članskim zaupnikom sporočamo, da je kraljevska banska uprava v Ljubljani z odlokom II No. 2238/1 z dne 15. maja 1933. začasno ukinila poslovanje vseh pomožnih blagajn (samopomoči), torej tudi naše Samopomoči in ustavila tudi nabiranje novih zavarovalnih prijav. Proti odloku se je načelstvo pritožilo na ministrstvo za trgovino in industrijo in bo pritožba gotovo ugodno rešena. Vse člane in članice

zaupnike prosimo, da nam ostanejo tudi nadalje zvesti in naj čakajo nadaljnjih naših navodil in sporočil. Vplačani zneski na noben način niso izgubljeni.

Izgubljene police. Na pošti sta se izgubili članski izkaznici (polici) št. 610, glaseča se na ime Franc Gregorič, Nadgorica, in št. 609, glaseča se na ime Joža Gregorič, istotam, obe z dne 1. decembra 1932. ter ju proglašamo za neveljavni.

Ivan Rozina l. r.
načelnik.

Janko Vertin l. r.
tajnik.

Iz organizacije

Skupine in člane opozarjamo, da dobe vsa navodila v Ljubljani pri tajniku na Tyrševi (Dunajski) cesti št. 14 («Orient»). Tja pošiljajte tudi vse dopise za list in pa za Zvezo. Zlasti prosimo vse tovariše, naj nam poročajo o delu skupin, o težnjah in o doživljajih z bojišč. Pošljite nam tudi slike s front in iz zaledja, dalje slike spomenikov; naš list jih bo rad prinašal, kolikor bo dopuščal prostor.

Tiskovni sklad. Občni zbor Zveze bojevnikov je sklenil, da se za naš list nabira tiskovni sklad, ki naj obstoji iz prispevka skupin po 1 Din od člana, iz dela dobička skupinskih prireditev in iz prostovoljnih prispevkov. Spominjajte se ob vsaki priliki našega lista in darujte za tiskovni sklad!

Sostro. Tudi k nam je zavel duh vzajemnosti vseh bivših vojakov in sklenili smo, da tudi pri nas oživimo skupino Zveze bojevnikov. Zbralo se nas je na občnem zboru 30. aprila okrog 50 mož, da manifestiramo za idejo miru, svobode in pravičnosti in da damo podlago za ustanovitev naše skupine. Osrednji odbor sta zastopala glavni tajnik Ivan Rozina in blagajnik Anton Kozina. Razen tega je prišlo na naš ustanovni občni zbor več tovarišev iz Most. Predsednik pripravljalnega odbora tov. Rozina sporočil pozdrave osrednjega odbora, govoril o smernicah in nalogah naše Zveze ter bodril tovariše k složnemu delu za procvet naše organizacije. Za skupino Ljubljana-Moste je zborovalce pozdravil tov. Ivan Dolničar, nakar sta govorila o pomenu, delu in potrebi Zveze bojevnikov tov. Avgust Zupančič in Viktor Zorič. Nato je sledil sprejem pravil in volitev odbora. Za predsednika je bil soglasno izvoljen tov. Ivan Trtnik, za odbornike pa tovariši: Martin Anžič, Janez Bečan, Ivan Cankar, Janez Cuzak, Miha Černič, Ciril Gašperlin, Rafael Matus, Martin Štrukelj in Jože Šubelj; preglednika sta Franc Gašperšič in Josip Šubelj. Nato se je določila članarina, podpornina in ustanovna. H koncu je pozival še tov. Rozina na naročbo na list in k čim plodonosnejšemu delu nove skupine, nakar je bil občni zbor zaključen.

Ljubljana-Moste. Tovariši gojenci govorniške šole so že toliko napredovali, da nastopajo brez bojazni povsod javno. Nastopili so že na ustanovnem občnem zboru skupine Sostro, kjer sta se zlasti odlikovala tovariša Zupančič in Zorič. Na taboru v Hrastniku pa sta nastopila tovariša Kozina in inž. Gosar z velikim uspehom. — Dne 2. julija ob 4. uri popoldne priredi naša skupina veliko vrtno veselico na senčnem vrtu gospoda Jožeta Oražma, ki je dal prostor brezplačno na razpolago. Veselica je združena z bogatim srečolovom, plesom itd. Vse bratske/okoliške skupine, naše člane in prijatelje že danes opozarjamo na to in jih vljudno vabimo, da se veselice v čim večjem številu udeležijo.

Hrastnik. Naša skupina je priredila 21. maja tabor bojevnikov ob Savi. Ob sedmih zjutraj je bil sprejem gostov in tovarišev na kolodvoru, odkoder smo z godbo na čelu odkorakali v gostilno tov. Ivana Logarja, kjer bi se moral vršiti skupni sestanek skupin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje. Ker so pa delegati skupine Zagorje prišli šele ob devetih, se je skupni sestanek preložil. Ob devetih smo odšli k sv. maši za umrle tovariše. Cerkevno opravilo je imel predsednik skupine Trbovlje tovariš M. Ratej, ki je tudi pri pridigi ganljivo govoril o vojnem tovarištvu in naši nalogi, moliti za umrle tovariše. Sledilo je zborovanje, na katerem so govorili tov. I. Rozina, I. Gosar, M. Ratej, S. Pečnik, H. Kuhar in A. Kozina. Po zborovanju se je vršila velika tovariška zabava, ki je potekla v najlepšem razpoloženju do poznih večernih ur. Ob tej priliki se skupina Hrastnik prav pristrčno zahvaljuje vsem govornikom in gostom, ki so s svojo udeležbo pripomogli društvu ne samo do moralnega, temveč tudi do gmotnega uspeha.

Mokronog. Na Vnebohodu, 25. maja, smo se zbrali bojovníki iz svetovne vojne v gostilni našega tovariša Aleksandra Majcna, da se pogovorimo o ustanovitvi skupine. Osrednji odbor so zastopali tovariši: Jože Pirc, Rado Sturm in Rudolf Wagner. Tovariš Pirc je razložil pomen in naloge naše organizacije, nakar so zborovalci soglasno sklenili, da se osnuje skupina. Za predsednika pripravljalnega odbora je bil izvoljen tov. Aleksander Majcnen, za tajnika Slavko Strel, za odbornike pa tovariši iz Mokronoga in okolice. Nato se je izdelal načrt o taboru na Žalostni gori. — Isti dan so se vršili tudi razgovori o ustanovitvi skupin v Št. Rupertu, Mirni in Novem mestu. Bojovníki naše Dolenjske se združujejo v organizacijo za doseg miru, svobode in pravičnosti.

Za vojni muzej zbira naša Zveza zanimivosti z bojišč, predvsem slike, dnevnike, knjige itd. Vse tovariše, ki lahko te stvari pogrešajo, prosimo, da jih poklonijo naši Zvezi.

Razno

Soteska sivih dimnikov. Na postaji nam je zaigrala godba, tovariši so nas prisrčno pozdravili, ne še vsi, nekateri so še oklevali, mogoče so se sramovali tovarišev iz svetovnega klanja ter pozabili tovariško vez, ki nas je vezala v dnevih bede in trpljenja. Zvesti nas popeljejo od postaje. Ob cestah stoje prašne stavbe, visoko v nebo štrle sivi dimniki, ki te grozotno pozdravljajo s svojo mrtvaško barvo. Neznosen smrad nas za hip omami. Vprašamo se, ali je mogoče živeti v tej stisnjeni soteski sivih dimnikov, kjer preži nate smrt na vsakem koraku. Kamor pogledamo, desno in levo so navpični hribi, sajasto drevje strahotno štrli proti nebu, kakor bi prosilo nebeškega samo nekoliko bornega življenja. Nad cesto smradu in prahu smo zazrli gradič v sami sivjini kot očanca čuvarja nad črnimi dimniki steklarne in kemične tovarne. Nedelja je. Stroji pa vseeno ropotajo s svojo mrtvaško pesmijo v solčno jutro. Srečujemo ljudi bledih obrazov, mrki so, niti lepo jutrnje sonce jih ne osreči. V bedi so rojeni, usoda pa je udarila nanje svoj pečat in jih navezala na sotesko sivih dimnikov, na Hrastnik.

Herman Kuhar.

Bojkot. Posestva nekega angleškega grofa v grofiji Mayo na Irskem je upravljal okoli leta 1870. mož, ki je bil izredno strog in brezsrčen. Postal je splošno nepriljubljen pri vsem prebivalstvu. Spričo tedanjih razmer ni bilo mogoče tega moža na noben način odstraniti. Pa so ljudje vendar našli iz-

hod. Na podlagi tihega sporazuma je postal ta mož popolnoma osamljen. Noben delavec ni hotel pri njem služiti, noben trgovec mu ni hotel ničesar prodati, od moža ni nihče ničesar kupil. Ta upravitelj grofije se je zval kapitan Boycott. Njegovo ime so začeli uporabljati za izvajanje bojne metode med delavci in delodajalci, kesneje se je začela rabiti navedena beseda tudi kot represalija v političnem pogledu med različnimi državami, predvsem na gospodarskem poprišču.

Oboroževanje vseh držav tudi na morju ne preneha. Oglejmo si samo pomorske sile velikih držav, ki so se med svetovno vojno borile skupno za iste cilje: **Anglija:** 16 linijskih ladij, 4 vojne križarke, 54 križark, 1 minonosec, 8 letalskih matičnih ladij, 16 patrolnih ladij, 134 torpedovk in 53 podmornic; **Amerika:** 18 linijskih ladij, 54 križark, 3 letalske matične ladje, 309 protitorpedovk in 122 podmornic; **Japonska:** 6 linijskih ladij, 41 križark, 3 minonosci, 5 letalskih matičnih ladij, 108 protitorpedovk in 64 podmornic; **Francija:** 9 linijskih ladij, 17 križark, 1 letalska matična ladja, 9 patrolnih ladij, 58 protitorpedovk, 7 torpedovk in 52 podmornic; **Italija:** 4 linijske ladje, 13 križark, 1 letalska ladja, 20 patrolnih ladij, 63 protitorpedovk, 40 torpedovk in 43 podmornic. Vidi se torej, da je Anglija še vedno na prvem mestu, Amerika na drugem — vendar daleko prekaša Japonsko, ki je na tretjem mestu. V gradnji imajo še: Anglija: 8 križark, 3 patrolne ladje, 26 protitorpedovk in 16 podmornic; Amerika: 18 križark, 1 letalsko ladjo in 5 podmornic; Japonska: 4 minonosce, 1 patrolno ladjo, 13 protitorpedovk in 7 podmornic; Francija: 4 križarke, 1 minonosca, 6 protitorpedovk, 1 letalsko ladjo, 16 patrolnih ladij in 42 podmornic; Italija: 10 križark, 3 patrolne ladje, 8 protitorpedovk in 14 podmornic. Iz tega je razvidno, da je Anglija še vedno največja pomorska sila sveta. Precej blizu ji je Amerika, nato Japonska, Francija in Italija, ki se trudi, da bi se zenačila s Francijo. V Ženevi pa na vse kriplje govore o razorožitvi...

Avstrijska vojska šteje 18.500 mož, med temi 49 generalov, 169 polkovnikov, 1105 podpolkovnikov in vojaških uradnikov v činu podpolkovnika ter 3000 drugih častnikov in nižjih vojaških uradnikov.

Vse naše tovariše pozivamo, da se pri nakupu blaga in v poslovnih zadevah obračajo na tvrdke, ki oglašujejo v našem listu.

FRANC GRENKO PEKARNA

Dostavljanje kruha na dom. Se priporoča.

TRBOVLJE 2.

DAMSKO-BRIVSKO-FRIZERSKI SALON

HUTAR MAKS

TRBOVLJE 2 ŠT. 72, V HIŠI G. F. TRATNIKA

Trajna ondulacija z „NAM“ aparatom, garantirano za dobo 5 mesecev, v poljubni frizuri samo 80 dinarjev.

Vodna ondulacija. Navadna ondulacija. Barvanje las. Izdelovanje lasnih izdelkov. Izdelovanje igralnih vlasulj. Manicura (negovanje rok), pedicura (negovanje nog in odstranjevanje kurjih oces). Bubi-striženje dam. Masaža. Umivanje glave. Britje in striženje gospodov. Električno striženje itd.

JOŽE PLEVČAK

mesar in izdelovalec vseh mesnih izdelkov

se priporoča. Vedno sveže blago.

Prodaja na veliko in na drobno.

TRBOVLJE 1.

Podpirajte domačo obrt!

Ključavničarstvo, inštalacija vodovodnih naprav in centralnih kurjav, mehanična dalavnica, popravila vseh vrst strojev.

V zalogi štedilniki, deli za kolesa in pnevmatika po zelo nizki ceni. Se priporoča

FRANC GUČEK, Trbovlje, trg.

IVAN BIZOVIČAR

umetni in trgovinski vrtnar

Ljubljana, Kolezijska ulica št. 16

priporoča cenjenemu občinstvu svoje bogato opremljeno vrtnarstvo, kakor tudi vence, šopke in trakove. Na razpolago ima večjo množino dekoracijskih dreves za dvorane in balkone. V zalogi so tudi cepljene vrtnice, visokodebelne in nizke, v različnih barvah. Spomladi vsakovrstne sadike najzlahtnejših cvetic in zelenjadi.

Vsa naročila za Ljubljano in izven nje se izvršujejo točno in solidno.

Cvetličarna v Ljubljani na Miklošičevi cesti št. 7 (palača Vzajemne posojilnice).

Telefon št. 26-68.

Brzojavke: Bizovičar vrtnar Ljubljana.